

INHOUD

1. Begin	7
2. Ik leef nog	8
3. Een klein verhaal	9
4. Een groter verhaal	11
5. De complexe werkelijkheid en 't eigen perspectief	14
6. Eenheid en dualiteit	21
7. Goed en kwaad	26
8. Machiavelli en wensdenken	32
9. Vrijheid	53
10. Vrijheid: de onzichtbare hand	57
11. Vrijheid en de rol van de overheid	68
12. Een stukje staatsrecht	80
13. Gelukkige landen	82
14. Continu onderhoud aan vrijheid en democratie/er is nog hoop	98
15. De wereld om ons heen	118
16. Het Droste-effect	133
17. Individueel geluk	134
18. Laatste overpeinzingen	143
19. Einde	145
Noten	147
Bijlage A	148
Bijlage B	150

1. Begin

Het is 1959. Vredestijd. De Tweede Wereldoorlog is namelijk alweer lang, of zo je wilt: kort geleden geëindigd. Ergens ter wereld, in Leeuwarden om precies te zijn, wordt een klein jongetje geboren. Hij wordt liefdevol ontvangen, door mensen die van hem houden. Hij is klaar voor een nieuw leven. Hij gaat nieuwe lessen leren en hopelijk wijzer worden door kennis en ervaringen en door ontmoetingen met andere, interessante mensen.

Hopelijk krijgt hij de vrijheid om zelf na te denken en zijn eigen keuzes te maken.

Voorlopig is er echter nog geen sprake van veel nadenken of keuzes maken. Volgens de eerste kiekjes uit zijn fotoalbum geniet de kleine Cor in wieg en kinderwagen, omgeven door bloemen en ballonnen, vooral van de lange, warme zomer van 1959.

2. Ik leef nog

Het is 2025. Ik leef nog steeds. Ik heb inmiddels leren lopen, praten, zwemmen, fietsen, lezen, schrijven, rekenen. Ik heb onderwijs gevolgd en het leven zelf heeft mij dingen geleerd. Ik heb gewerkt, interessante mensen ontmoet, ik heb van alles en nog wat gelezen en met anderen gesproken over zaken die mij interesseerden.

Het lijkt mij leuk om die kennis en inzichten nu ook met jou te delen.

Laten we beginnen met een klein verhaal.

3. Een klein verhaal

Drie vrienden gaan samen uit eten. Er is een nieuw restaurant in de stad, dat nog maar net zijn deuren heeft geopend. Ze willen er alle drie graag een keer heen. Eindelijk is het dan zover. Eenmaal binnen worden ze naar hun tafel gebracht en krijgen ze de menukaart.

Een van de vrienden is chef-kok. Hij begint direct te bladeren in de menukaart. Uit reviews heeft hij begrepen dat in dit restaurant op een bijzondere manier wordt gekookt: gebaseerd op de mediterrane keuken, maar met een aantal verrassende Caraïbische invloeden. Hij kijkt om zich heen naar de obers, die langslopen met de bestellingen voor andere tafels. Ziet er goed uit!

Vriend nummer twee kijkt ook om zich heen, maar om een heel andere reden: hij is architect en verbaast zich over de bouw van dit restaurant. Het is één enorme grote ruimte. Je zou dan verwachten dat er hier en daar pilaren staan om het dak te dragen. Dat is echter niet het geval. Er is gebouwd met een boogvormige staalconstructie, die het hele dak op zijn plaats houdt zonder dat er met van die lelijke pilaren gewerkt hoeft te worden. Een beetje zoals vroeger de kathedralen gebouwd werden. Interessant!

Vriend nummer drie kijkt enigszins zorgelijk om zich heen. Hij is accountant en heeft al globaal uitgerekend hoeveel het pand ongeveer gekost zal hebben, wat dan de huisvestingskosten zullen zijn en wat de kosten zijn van al het personeel dat er rondloopt. Lang niet alle tafels zijn bezet. Uit ervaring weet hij dat dit waarschijnlijk snel zal moeten veranderen om te kunnen spreken van een levensvatbare exploitatie.

De accountant deelt zijn zorgen met zijn vrienden, totdat het eten gebracht wordt. Dat blijkt uitstekend te zijn. De chef-kok kan dit uit beroepsmatig oogpunt zeer waarderen en raakt er, enigszins tot ergernis van zijn vrienden, niet over uitgepraat. Pas bij de koffie heeft de architect de gelegenheid om de andere twee te wijzen op de bijzondere dakconstructie. Dat hadden ze nog niet eens gezien!

4. Een groter verhaal

Het is 2016. In Syrië woedt al enkele jaren een verschrikkelijke burgeroorlog. Grote groepen Syriërs zijn gedwongen om hun land te ontvluchten. Er ontstaat een grote vluchtelingenstroom. Bondskanselier Merkel heeft het hart op de goede plaats en spreekt uit dat het voor de Europese landen een flinke uitdaging zal zijn om deze vluchtelingenstroom te verwerken. Ze heeft er echter alle vertrouwen in dat het zal lukken. We hebben immers al voor hetere vuren gestaan: *Wir schaffen das!*

Dit blijkt 't startschot voor een nog veel grotere vluchtelingenstroom: gesterkt in de overtuiging dat we in Europa nu iedereen een warm welkom zullen heten, komt er een enorme mensenmassa in beweging. In dat jaar komen er zo'n anderhalf miljoen mensen naar Europa: in gammele bootjes over de Middellandse Zee en soms zelfs op blote voeten door Oost-Europa. Velen van hen verdrinken of bezwijken aan de ontberingen.

In ons eigen land komt de hulp snel op gang, maar vervolgens ontstaat er een tweedeling. Simpel gezegd: aan de ene kant de Nederlanders die voorstander zijn van een ruimhartig asielbeleid en aan de andere kant de mensen die vinden dat Nederland eigenlijk al vol genoeg is.

Maar... als we de massale vluchtelingenstroom nader analyseren, blijkt al snel dat het gaat om een kwestie met heel wat aspecten.

Stel een Syrisch gezin woont in 2016 in Aleppo. De hele stad wordt continu zwaar gebombardeerd en beschoten. Op een dag wordt het huis van de burens geraakt door een voltreffer.

Niemand van de burens overleeft. Dezelfde dag besluit het Syrische gezin de stad en het land te ontvluchten: als ze maar weg zijn uit deze ellende en uit deze levensgevaarlijke situatie. Ieder ander mens zou waarschijnlijk ook deze keuze gemaakt hebben.

Moet dit Syrische gezin dan maar in Nederland worden opgevangen? Is het niet beter om ze in de regio op te vangen? Antwoord: dit is ook gebeurd. Turkije en Libanon hebben miljoenen vluchtelingen opgevangen, zo veel dat hun eigen samenleving daar bijna door ontwricht is geraakt.

Verder zijn we in Nederland gebonden aan internationaal recht, op grond waarvan we asielzoekers dienen op te vangen. De meeste Nederlanders zullen van mening zijn dat een dergelijke internationale rechtsorde een groot goed is en dat de asielregeling niet zomaar moet worden afgeschaft.

De mogelijkheid om zich in Europa te kunnen vestigen geldt uiteraard niet voor economische vluchtelingen: die zullen via de normale procedures een werk- en verblijfsvergunning moeten aanvragen. Gevoelsmatig zullen echter velen van ons zich wel in die ‘gelukzoekers’ kunnen verplaatsen. Waarschijnlijk zou ik zelf als 25-jarige inwoner van Senegal - om maar eens een land te noemen - zonder uitzicht op werk of een normale toekomst, ook bereid zijn om het avontuur aan te gaan om elders een beter bestaan trachten op te bouwen.

Een ander aspect van de grote vluchtelingenstroom was het risico van terrorisme: niemand kon immers garanderen dat zich tussen alle immigranten, vaak zonder ‘papieren’, geen terroristen zouden bevinden.

Of de vraag of we eigenlijk wel in staat waren om zo veel mensen op te vangen? Ook in 2016 waren er al lange wachtlijsten voor betaalbare woningen.

En de werkgelegenheid: pikken de nieuwkomers onze banen niet in?

Of culturele verschillen: is onze samenleving inmiddels niet zo divers, dat de samenhang eruit raakt?

5. De complexe werkelijkheid en het eigen perspectief

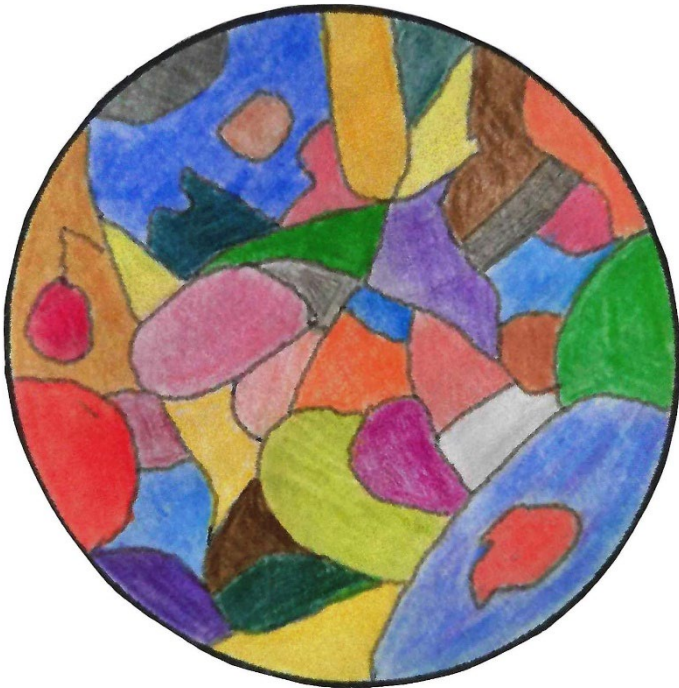
Uit dit grote(re) verhaal over de immigratieproblematiek blijkt dat het nogal uitmaakt vanuit welk perspectief je de zaken benadert: iemand die al jaren wacht op een sociale huurwoning en ziet dat een asielzoeker die relatief snel krijgt toegewezen, ervaart dit wellicht als onrechtvaardig. Degene die vijftig jaar geleden in een buurt is komen wonen waarin hij of zij inmiddels bijna de enige autochtone Nederlander is en omgeven door immigranten met een andere cultuur en andere gewoonten, zal ook zijn eigen kijk op de zaak hebben. De bewoner van een villawijk wordt überhaupt niet met dit probleem geconfronteerd en zal er misschien weer anders tegenaan kijken.

Een werkgever die moeilijk personeel kan vinden, ziet in de komst van immigranten wellicht weer een kans om zijn openstaande vacatures te vervullen. De werknemer aan de onderkant van de arbeidsmarkt zal deze nieuwkomers misschien eerder zien als een bedreiging voor zijn eigen baan of salaris.

Een verpleegkundige wordt gemotiveerd door de wens om iets te doen aan het lijden van de medemens. Die zal dus met afgrijzen kijken naar de televisiebeelden van overvolle bootjes met vluchtelingen op de Middellandse Zee. Een generaal, die dezelfde beelden ziet, zal dit net zo goed als menselijk drama ervaren. Daarnaast heeft hij echter ook een beroepsmatig perspectief: als je grote hoeveelheden mensen verplaatst onder gevaarlijke omstandigheden met slecht materieel, is het onvermijdelijk dat daar ook slachtoffers bij

gaan vallen. In zijn *tak van sport* een realiteit en dus iets om militair gezien professioneel mee om te gaan, dat wil zeggen er iets aan doen wanneer hij van hogerhand de opdracht krijgt om bijvoorbeeld marineschepen in te zetten bij reddingsoperaties, of - negatief geformuleerd: er niets aan te doen zolang hij daartoe geen opdracht krijgt. Een ander perspectief dus, mede door de functie als onderdeel van de krijgsmacht.

Bij dit soort discussies blijkt dus dat aan een groot vraagstuk vele aspecten verbonden zijn. In de afbeelding hieronder is getracht dit abstract weer te geven.

(Complexiteit)